

?Alfabet Calderer', Lluís Calderer, les arts, els mots

A l'espai d'exposicions del Casino, la mostra ?Alfabet Calderer' converteix en obra gràfica de gran format l'escriptura de Lluís Calderer, l'envolta dels artistes amb qui havia col·laborat i ens l'explica des de Manresa i en el món, local i universal sempre, mestre, poeta, savi.

Il·lustració: Josep Morral

Pot semblar mentida, però n'hi ha prou amb les paraules, arribada l'hora de parlar d'un escriptor. Què són, si no, la ficció, la poesia, els mites, les imatges resoltes en grafia, l'escriptura? Símbols del que era, del que som, del que serà, un senyal, el llegat ofert. Quan dic, resulta que *faig*. Dir és una bona manera de *fer*. Aquest verb en primera persona del present revela molt bé qui va ser Lluís Calderer. Cada paraula du (cap a) les altres, i Manresa creix per les que li va regalar l'escriptor.

Alfabet Calderer tradueix en paraules i imatges l'univers vital de Lluís Calderer. Mostra la varietat i

la riquesa del seu món intel·lectual, fet de mots que compartia de viva veu o per escrit. Feia millor el país. Més lliure, més just, sempre obert al diàleg. Dels fets d'una vida, l'alfa i l'omega de l'escriptura en treu signes, i del paisatge viscut, mapa i model per als qui en cerquem memòria. El Lluís era un mestre. Des de sempre. Jove madur, ja en els seus inicis; i madur despert, curiós, lúcid, intel·lectualment combatiu i en plena forma fins al final. De nen i de gran, entre llibres, lector atent. De jove i sempre, entre grups que el feien créixer i que va ajudar a créixer, compromès: les Congregacions Marianes, els Escoltes, Art Viu, Cineclub, la Unió Socialista del Bages, Faig Cultura, l'escola Flama, Quaderns de Taller, el suplement *Idees de Regió7*, **El Pou de la gallina**, Faig Teatre, el Centre de Pensament Cristià, Òmnium, Fundació Independència i Progrés...

Lluís Calderer té una obra variada i fonda, però d'expressió mesurada, concisa. Polia el que escrivia amb la mateixa consciència de l'ofici que havia après a casa com a electricista, la seva primera feina i la del seu pare. Viví obert a aprendre, amb les xerrades amb amics d'altres arts i idees, i en conversa viva amb els clàssics d'una biblioteca adoptada -l'escriptor escull els seus ancestres-, àmplia en el cànon, rica de formes i continguts, que renovava i creixia, que anotava a peu de pàgina amb la pròpia obra, a més de les classes i conferències. Mestre sempre ho va ser; activista també, quan el país més parat estava, en ple franquisme. La seva ambició era universal des de l'arrelament local, viscut críticament, però sense complexos. Per dir-ho amb tres imatges del poeta Joan Brossa, per a Lluís Calderer el pedestal també eren les sabates (humilitat); les paraules, maons (artesa i combatiu); i les millors ulleres, les de sense vidre, nues de prejudicis (lucidesa). El Lluís també era rebel i heterodox, fins i tot respecte de les heterodòxies, fidel a si mateix, personal i lliure. Era obert d'idees i sentirs; d'esquerres per coherència, vivia humanament, apostòlicament i culturalment generós, fundador d'una revista com *Faig* (1975), col·laborador supralocal del diari comarcal *Regió7* i integrant del col·lectiu interdisciplinari *Quaderns de Taller* (1983).

Com a escriptor, és autor dels relats *La Seu se'n va a córrer món i altres contes* (1984), *Màscares per a la companyia de teatre dels somnis* (1990) i *Figuracions* (1998), amb les veritats de la literatura (la mentida de la ficció) i del món (aquest gran teatre) entrevistes narrativament amb figuracions i imatges que posen al descobert les màscares socials. És també el poeta d'*Essència del temps* (1982), *Mentre la pols es mou* (1995) i *El pacte clos* (1997), versificació quintaessenciada de la revelació de les coses per la paraula. I és en paral·lel l'assagista i mestre del manual *Introducció a la literatura* (1989) i els assaigs *De la veu a la lletra* (1995) i *Diàleg amb la poesia* (1996), més tantes i tantes col·laboracions esparses en revistes com *Reduccions*, *Escola Catalana*, **El Pou de la gallina**, *El Pou de Lletres*, etc.

Narrador, poeta, pensador, precís d'idees i de paraules, home de teatre (Art Viu, Faig Teatre), en la mateixa mesura que el teatre ho suma tot, Calderer va ser home de fets, una veu de referència, ciutadà compromès, manresà crític, l'intel·lectual de qui tot(e)s hem après, bon espectador i comentarista de cinema, grandíssim lector, bona persona, humil i senzill, lleial i coherent, profund, interessat per tot el que no era ell mateix i interessant per ser així mateix com ell era, coherent, proper, amic.

Del Món al noM, un reflex

Per això aquest *Alfabet Calderer*. Les paraules el diuen. Fins aquí, ja han sortit totes les que al vestíbul del Casino conviden a preguntar-nos qui era Lluís Calderer per tal que cadascú les ompli de contingut amb el que en sap. Recent la seva mort, fa poc més de dos anys, se'l recorda i les paraules donen fe de l'abecé de l'home i el creador, un zoom alfabètic per dibuixar-nos-el paraula per paraula, lletra a lletra.

Activista. Pels seus fets el coneixereu, deien els apòstols, i no cal anar tan enrere; l'essència no precedeix l'existència: segons els existencialistes als anys cinquanta-seixanta, sols som el poc o molt que hem sabut fer. I el Lluís va fer moltíssim.

Biblioteca. Continuar una tradició és adoptar i crear una biblioteca, triar uns referents, i interpel·lar-los com a primer pas per interpretar-los.

Cinema. El seu raig de llum fa, de la pantalla, una escola amb tantes hores de classe com de

pati. De la incorporació del jove Lluís a Cineclub Manresa als anys seixanta a la de gran, en ple segle XXI, hi va tota una vida i la mateixa il·lusió.

Diàleg. En una època de prohibicions, en plena dictadura, el diàleg entre gent amb afinitats electives era una àgora que el poder no controlava.

Esquerra. El Lluís va ser entre els fundadors de la Unió Socialista del Bages (1970-1977), i en ell la qüestió social i humana ha estat sempre tan important com la qüestió nacional: defensar els drets dels altres com la millor garantia dels propis.

Faig. El 1975, la revista *Faig* neix amb nom de verb i d'arbre: són llavors que s'escampen, amb arrels i capçada.

Generós. Molts antics alumnes de l'escola Flama el recorden així com a mestre, i en diuen el mateix al Casal de la Gent Gran o a Òmnium. Es donava generosament.

Heterodox. La cultura no vol dogmes ni sacralitzacions, les heterodòxies prevenen la fossilització

Interdisciplinari. Per obtenir noves síntesis, calen nous acoblaments. El diàleg entre les arts és un motor creatiu, generador d'idees, de noves sensibilitats, de salts de cavall de l'intel·lecte.

Jove. Ser curiós, apassionat, sensible i despert? per sempre.

Lúcid. Mirar amb mirada clara de nen, sense renunciar a l'experiència.

Mestre. Considerar els infants criatures intel·ligents, i no instruir ni donar instruccions, sinó formar en mil formes de ser.

Narrador. El món és un laberint, els relats són els nostres fils d'Ariadna, i el Lluís s'explicava contant, narrant.

Obert. Ulls oberts al món, fins i tot a partir de l'ampli finestral obert dels llibres.

Poeta. Pensar amb imatges i que la música et prengui com una mar.

Quadern. Era home d'apunts, de notes, d'assaigs, aproximacions i temptatives, d'hores de taller i de fer servir quaderns, perquè era humil i intel·ligent. Valorava l'ofici. A l'hora de pertànyer a un col·lectiu, és just que fos de Quaderns de Taller.

Rebel. Tot el que no és tradició és plagiat: aleshores, cal conèixer per no repetir-se, però també cal ser rebel perquè en l'art l'excepció confirma la regla. Eugeni d'Ors i Gabriel Ferrater deien el mateix amb les frases al revés. Al Lluís li valien tots dos.

Savi. Dir la paraula justa, essència del temps, això és ser savi.

Teatre. El teatre és acció i, com a tal, política no partidista, una forma d'humanisme. Això va aportar el Lluís a Art Viu, a Faig Teatre, als companys artistes, al país, a la ciutat.

Universal. Com Homer, com Shakespeare, arrelar en el local per ser universal és l'únic que podem aportar a la riquesa de tots: la nostra diferència.

Veu. De mestre d'infants i de capellà d'esquerres era la veu del Lluís. Fa molt poc que em vaig adonar que, de fet, en les pauses, el ritme, la modulació i el timbre la seva veu era idèntica a la de mossèn Junyent: som fills dels qui ens han fet com som.

Xerrada. Sobre cine, sobre llibres, sobre autors, sobre la vida, sobre nosaltres. Més no es pot demanar.

Zoom. Que bonic que sigui una paraula del cinema, art que el Lluís s'estimava tant, allò que millor defineix quina és la principal virtut d'un escriptor: saber captar l'essència de cada cosa, fixar-se en els detalls, centrar la mirada on cal, just en el que importa.